

**Corneliu Turianu**

**Andrei Duțu**

**DREPT CIVIL**  
**- COMPENDIU -**

- Introducere în dreptul civil • Persoanele • Drepturi reale
  - Teoria generală a obligațiilor • Contracte speciale
    - Moșteniri • Liberalități

**Corneliu Turianu**

**Andrei Duțu**

# **DREPT CIVIL**

**- COMPENDIU -**

- Introducere în dreptul civil • Persoanele • Drepturi reale
  - Teoria generală a obligațiilor • Contracte speciale
    - Moșteniri • Liberalități

**Universul Juridic**

București

-2016-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2016, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

**S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

**S.C. Universul Juridic S.R.L.**

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI  
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA  
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL  
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

**TURIANU, CORNELIU**

**Drept civil : compendiu** / Corneliu Turianu, Andrei Duțu. - București :  
Universul Juridic, 2016

Conține bibliografie

ISBN 978-606-673-833-0

I. Duțu, Andrei

347

**REDACTIE:** tel./fax: **021.314.93.13**  
tel.: **0732.320.666**  
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

**DEPARTAMENTUL** tel.: **021.314.93.15**  
**DISTRIBUȚIE:** fax: **021.314.93.16**  
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

**[www.universuljuridic.ro](http://www.universuljuridic.ro)**

## CUVÂNT ÎNAINTE

Concepția monistă a Codului civil din 2011 și cerințele de ordin didactic presupun, mai mult ca oricând, o abordare de ansamblu, pe cât posibil unitară, a materiei dreptului civil, ca disciplină fundamentală de studiu universitar, printr-o expunere sistematică a conceptelor, instituțiilor și elementelor sale definitorii. În același timp, chiar dacă în planul dreptului pozitiv, Codul civil a devenit un veritabil *cod al dreptului privat*, eliminând din repertoriul actelor normative Codul comercial și Codul familiei, totuși prin forța tradiției, persistența anumitor particularități și, din rațiuni pedagogice, dreptul comercial își păstrează încă locul distinct în planurile de învățământ ale facultăților de drept, ceea ce impune sublinierea complementarității dintre cele două discipline de studiu. În aceeași măsură, re poziționarea materiilor și reintegrarea reglementărilor privind familia în Codul civil presupun o serie de reevaluări și considerații teoretice.

În fine, din punct de vedere metodologic, unitatea de viziune și de prezentare a unei materii, cu atât mai mult când este vorba de una atât de vastă precum este cea a dreptului civil, comportă avantajul unei percepții mai exacte a relațiilor și funcțiilor elementelor componente în cadrul sistemului și, în consecință, a structurii inerente care îi marchează dinamica și îi exprimă specificul. Din această perspectivă, expunerea materiei urmează logica actului normativ cadru: Introducere în dreptul civil; Persoanele; Drepturile reale principale; Teoria generală a obligațiilor; Contractele speciale; Moștenirea și liberalitățile.

Sunt considerente care ne-au determinat la elaborarea și publicarea unui manual, cu rol de compendiu, de sinteză a întregii materii a dreptului civil, privită în unitatea și specificitatea sa, dar și prin conexiuni complementare cu celelalte discipline de studiu aferente aceleiași arii de reglementare juridice.

Din această perspectivă, lucrarea se adresează în primul rând studenților – deopotrivă celor de la facultățile de drept, cât și de la celelalte facultăți care au în curiculă discipline juridice fundamentale, precum cele cu profil economic și de științe administrative – dar și profesioniștilor, precum și oricărui cititor interesat de cunoașterea acestei ramuri fundamentale de drept care marchează existența oricărei persoane și starea generală a societății.

Cei interesați de aprofundarea unui aspect sau a unei probleme găsesc, în bibliografia – română și străină – menționată, repere importante.

*Autorii  
Aprilie 2016*

**PARTEA I**  
**INTRODUCERE ÎN DREPTUL CIVIL**

# CAPITOLUL I

## DREPTUL CIVIL – PRINCIPALA RAMURĂ DE DREPT PRIVAT

### §1. NOȚIUNEA ȘI OBIECTUL DREPTULUI CIVIL

Sistemul dreptului românesc<sup>1</sup> este alcătuit din mai multe ramuri, diferențierea pe ramuri a normelor juridice făcându-se după anumite criterii bine determinate.

Dreptul civil este *acea ramură a sistemului dreptului care reglementează raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoane, ca subiecte de drept civil* (art. 2).

Concizia unui asemenea definiții impune explicarea ei și, implicit, a elementelor sale.

**A.** Mai întâi, expresia „*drept civil*” desemnează *ramura de drept civil*<sup>2</sup> a sistemului de drept românesc, adică totalitatea ori ansamblul normelor juridice din acest domeniu.

Normele dreptului civil sunt cuprinse în „izvoarele dreptului civil” (Codul civil și alte acte normative); toate acestea formează *conținutul* dreptului civil.

Totalitatea normelor de drept civil este ordonată în *instituțiile dreptului civil*, adică grupe de norme de drept civil care reglementează *subdiviziuni* ale obiectului dreptului civil.

În ordinea studiului lor în cadrul facultăților de specialitate, instituțiile dreptului civil sunt următoarele: raportul juridic civil; actul juridic civil; prescripția extinctivă, subiectele dreptului civil; drepturile reale principale; obligațiile civile, în general; contractele civile speciale; succesiunile (dreptul de moștenire).

**B.** Cel de-al doilea element al definiției privește *obiectul dreptului civil*, care este format din raporturi patrimoniale și raporturi nepatrimoniale (numite și „personale nepatrimoniale”), stabilite între persoane, ca subiecte de drept civil, aflate pe poziții de egalitate juridică.

Amintim că art. 2 C. civ.<sup>3</sup>, care are ca denumire marginală „Obiectul și conținutul Codului civil”, stipulează că: „*Dispozițiile prezentului cod reglementează raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoane, ca subiecte de drept civil*” (alin. 1).

Este *patrimonial*<sup>4</sup> acel raport al cărui conținut poate fi evaluat în bani, adică pecuniar (de exemplu, raportul născut din contractul de vânzare-cumpărare sau dintr-un fapt ilicit ce cauzează un prejudiciu material).

---

<sup>1</sup> Prin „sistemul dreptului românesc” înțelegem totalitatea normelor juridice adoptate de statul român, norme rânduite în cadrul ramurilor de drept care, la rândul lor, sunt alcătuite din instituții juridice.

<sup>2</sup> Prin ramură de drept se înțelege totalitatea normelor juridice care reglementează un anumit domeniu de relații sociale. Astfel, de pildă, constituie ramuri ale dreptului dreptul civil, dreptul penal, dreptul administrativ etc.

<sup>3</sup> *Brevitatis causa*, pentru evitarea confuziilor, în continuare, în cuprinsul studiului, referirile la actualul Cod civil român se vor face cu ajutorul abrevierii „C. civ.”, iar la Codul civil român de la 1864 cu ajutorul expresiei „vechiul Cod civil” sau „C. civ. 1864”.

<sup>4</sup> Raporturile *patrimoniale* civile sunt alcătuite din următoarele subdiviziuni: *raporturile reale*, adică acelea care au în conținutul lor drepturile reale (dreptul de proprietate și celelalte drepturi reale principale); *raporturile obligatoriale* (sau de obligații), care conțin drepturile de creanță (este de creanță dreptul subiectiv în virtutea căruia subiectul activ – creditor – poate cere subiectului pasiv – debitor – să dea, să facă sau să nu facă ceva), indiferent de izvorul lor – act juridic sau fapt juridic (licit sau ilicit).

Este *nepatrimonial*<sup>1</sup> acel raport al cărui conținut nu poate fi evaluat în bani (de exemplu, raportul ce are în conținutul său dreptul la nume ori denumire sau dreptul la domiciliu ori sediu).

Subliniem că dreptul civil *nu reglementează toate raporturile patrimoniale și nepatrimoniale* din societate. Există și alte ramuri ale dreptului care reglementează astfel de raporturi, precum dreptul comercial, dreptul familiei etc.

**C.** Cel de-al treilea element al definiției privește *subiectele* raportului de drept civil, care sunt *persoanele fizice și persoanele juridice*.

Așadar, pentru dreptul civil, este subiect nu numai omul privit *individual*, ca ființă umană („persoană fizică”), ci și *colectivul de oameni* care, întrunind condițiile cerute de lege, are calitatea de subiect *colectiv* de drept civil („persoană juridică”), iar potrivit art. 3 C. civ. – intitulat marginal *Aplicarea generală a Codului civil*, „Dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil” (alin. 1); „Sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere” (alin. 2); „Constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ” (alin. 3).

**D.** În fine, al patrulea element al definiției se referă la *poziția juridică a subiectelor* raportului de drept civil, care este de *egalitatea juridică*, adică de nesubordonarea unei părți față de cealaltă. Altfel spus, în raportul de drept civil părțile se află pe *picioar de egalitate juridică*.

Egalitatea juridică a părților constituie atât *metoda de reglementare* specifică dreptului civil, cât și *trăsătura caracteristică* a raportului de drept civil.

## §2. IPOSTAZA DE „DREPT COMUN” A DREPTULUI CIVIL

Art. 1 C. civ. în vigoare, cu denumirea marginală „Obiectul și conținutul Codului civil”, stipulează, la al doilea alineat, că „Prezentul cod este alcătuit dintr-un ansamblu de reguli care constituie dreptul comun pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale”.

Pe cale de consecință, dreptul civil are rolul de a fi „*drept comun*” în materie de raporturi juridice între subiecții de drept.

Poziția ori funcția dreptului civil de a fi „drept comun” se exprimă în următoarea idee: atunci când o altă ramură de drept nu conține norme proprii care să reglementeze un anumit aspect al unui raport juridic, se apelează la norma corespunzătoare din dreptul civil.

Într-o exprimare mai plastică, putem spune că dreptul civil „împrumută” norme ale sale altor ramuri de drept, când acestea nu dețin norme proprii pentru un caz ori aspect; sau, invers, alte ramuri de drept „împrumută” norme de la dreptul civil.

<sup>1</sup> Raporturile *nepatrimoniale* sunt alcătuite din următoarele subdiviziuni: raporturi care privesc *existența și integritatea subiectelor de drept civil*, adică acelea care au în conținutul lor drepturi personale nepatrimoniale precum: dreptul la viață, sănătate, reputație; *raporturi de identificare*, cu ajutorul cărora se individualizează subiectele de drept civil, cum sunt drepturile la nume, denumire, sediu etc.; *raporturi generate de creația intelectuală*, care conțin drepturi personale nepatrimoniale ce au ca izvor opera științifică, literară, artistică etc. (de exemplu, dreptul la paternitatea operei).

### §3. PRINCIPIILE DREPTULUI CIVIL

După structura sa interioară, dreptul este alcătuit din principii de drept și norme juridice. Cuvântul „principiu” evocă întotdeauna o regulă generală mai importantă decât altele.

În dreptul civil, în opinia noastră, se pot distinge trei categorii de principii, și anume:

- principiile *fundamentale* ale dreptului român care au incidență și în dreptul civil;
- principiile *generale* ale dreptului civil român care sunt idei directoare, de bază, aplicabile tuturor instituțiilor de drept civil;
- *reguli de bază* – numite, oarecum impropriu, principii – aplicabile uneia sau mai multor instituții de drept civil.

A. Sunt **principii fundamentale ale dreptului român** și își au aplicațiune în întreaga legislație a României: principiul egalității în fața legii, principiul legalității și principiul separației puterilor în stat. Aceste principii sunt înscrise în Constituție și în alte legi.

B. **Principiile generale ale dreptului civil** sunt idei călăuzitoare pentru întreaga legislație civilă, ele fiind consacrate *in terminis* de normele dreptului civil<sup>1</sup>.

Așadar, aceste principii au vocație generală, ele privind toate instituțiile dreptului civil, chiar dacă nu-și manifestă prezența cu aceeași intensitate.

Au această valoare, credem noi, următoarele: principiul proprietății, principiul egalității în fața legii civile, principiul îmbinării intereselor personale cu cele generale, principiul ocrotirii (garantării) drepturilor subiective civile, principiul bunei-credințe.

#### a) Principiul egalității în fața legii

Acest principiu este consacrat astfel:

- în ceea ce privește persoanele fizice, la art. 30 C. civ.: „*Rasa, culoarea, naționalitatea, originea etnică, limba, religia, vârsta, sexul sau orientarea sexuală, opinia, convingerile personale, apartenența politică, sindicală, la o categorie socială ori la o categorie defavorizată, averea, originea socială, gradul de cultură, precum și orice altă situație similară nu au nicio influență asupra capacității civile*”.

- pentru persoanele juridice, acest principiu este consacrat în art. 192 C. civ., după cum urmează: „*Persoanele juridice legal înființate se supun dispozițiilor aplicabile categoriei din care fac parte, precum și celor cuprinse în prezentul cod, dacă prin lege nu se prevede altfel*”.

#### b) Principiul proprietății

Acest principiu general este consacrat în legea fundamentală (art. 41) și dezvoltat de normele dreptului civil.

Potrivit art. 555 alin. 1 C. civ., „*Proprietatea privată este dreptul titularului de a poseda, folosi sau dispune de un bun în mod evolutiv, absolut și perpetuu, în limitele stabilite de lege*”.

<sup>1</sup> A se vedea I. Rosetti-Bălănescu, O. Sachelarie, N. Nedelcu, *Principiile dreptului civil român*, București, 1947, p. 25; P.C. Vlăchide, *Repetiția principiilor de drept*, Ed. Europa Nova, București, 1994, p. 24; O. Ungureanu, *Drept civil. Introducere*. Ed. All Beck, București, 2000, p. 3-11.



Normele dreptului civil reglementează conținutul dreptului de proprietate – posesia (*usus*), folosința (*fructus*) și dispoziția (*abusus*) – și mijlocul specific de ocrotire a lui care este acțiunea în revendicare (art. 563 alin. 1 C. civ.).

Norma prevăzută la art. 562 C. civ., care are ca denumire marginală „Stingerea dreptului de proprietate”, dispune că: „*Dreptul de proprietate privată se stinge prin pieirea bunului, dar nu se stinge prin neuz. El poate fi însă dobândit de altul prin uzucapiune sau într-un alt mod în cazurile și condițiile anume determinate de lege*” (alin. 1); „*Exproprierea se poate face numai pentru o cauză de utilitate publică stabilită potrivit legii cu justă și prealabilă despăgubire, fixată de comun acord între proprietar și expropriator*” (alin. 3).

De precizat că, la art. 554 alin. 2 NCC se subliniază că „*Dacă prin lege nu se prevede altfel, dispozițiile aplicabile dreptului de proprietate privată se aplică și dreptului de proprietate publică, însă numai în măsura în care sunt compatibile cu acesta din urmă*”.

### **c) Principiul ocrotirii (garantării) drepturilor subiective civile**

În afară de consacrarea în cadrul Constituției române, acest principiu este prevăzut în cadrul Pactului internațional privind drepturile civile și politice ale omului<sup>1</sup>.

Potrivit art. 26 din documentul internațional: „*Toate persoanele sunt egale în fața legii și au, fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală din partea legii. În această privință, legea trebuie să interzică orice discriminare și să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare*”.

În caz de încălcare a dreptului subiectiv civil, se poate obține restabilirea lui, pe calea *procesului civil* (reglementat, în principal, de către Codul de procedură civilă).

### **d) Principiul liberei exercitări a drepturilor subiective civile**

Exercitarea drepturilor subiective civile în condițiile stabilite de lege presupune, mai întâi, recunoașterea, garantarea și ocrotirea lor.

Aceste aspecte sunt reglementate în Pactul internațional privind drepturile civile și politice ale omului; însă cel mai important aspect îl constituie libera exercitare a oricărui drept subiectiv recunoscut, cu respectarea limitelor și condițiilor stabilite de lege<sup>2</sup>.

Chiar dacă legislația noastră civilă nu conține expres o normă generală referitoare la libera exercitare a drepturilor subiective civile, din economia acestei legislații și mai ales din spiritul acesteia rezultă faptul că exercitarea liberă a acestor drepturi a devenit o realitate.

Într-adevăr, ideea de libertate se află consacrată ca principiu ce cârmuiește voința părților în formarea actului juridic civil, fiind denumită de autori prin sintagma „principiul libertății încheierii actelor juridice civile” (numit și „principiul autonomiei de voință”).

<sup>1</sup> Ratificat în România prin Decretul nr. 212 din 31 octombrie 1974, publicat în Buletinul Oficial nr. 146 din 20 noiembrie 1974.

<sup>2</sup> Dintre normele dreptului civil care stabilesc exercitarea drepturilor subiective civile în anumite limite, cu titlu de exemplu, amintim art. 555 C. civ., care prevede că „*Proprietatea privată este dreptul titularului de a poseda, folosi și dispune de un bun în mod exclusiv, absolut și perpetuu, în limitele stabilite de lege*” și art. 556 din același cod, care prevede că: „*Dreptul de proprietate poate fi exercitat în limitele materiale ale obiectului său. Acestea sunt limitele corporale ale bunului care formează obiectul dreptului de proprietate, cu îngrădirile stabilite prin lege*” (alin. 1); „*Prin lege poate fi limitată exercitarea atributelor dreptului de proprietate*” (alin. 2); „*Exercitarea dreptului de proprietate poate fi limitată și prin voința proprietarului, cu excepțiile prevăzute de lege*” (alin. 3).

Acest principiu desemnează, plecând de la temeiul stabilit prin art. 11 („Nu se poate deroga prin convenții sau acte juridice unilaterale de la legile care interesează ordinea publică sau de la bunele moravuri”), prerogativa subiectelor de drept de a încheia convenții ori de a face acte unilaterale, sub singura condiție de a respecta dispozițiile imperative ale legii și bunele moravuri.

Urmează ca această situație faptică să fie consacrată expres și cu caracter general în viitoarea legislație civilă.

#### e) Principiul bunei-credințe

Prezumția bunei-credințe este stabilită *expressis verbis* în materia uzucapiunii, în art. 14 C. civ., care prevede: „Orice persoană fizică sau persoană juridică trebuie să își exercite drepturile și să își execute obligațiile civile cu bună-credință, în acord cu ordinea publică și bunele moravuri” (alin. 1); „Buna-credință se prezumă până la proba contrară” (alin. 2).

Principiul bunei-credințe presupune că părțile unui raport juridic civil trebuie să se comporte cu onestitate, altfel spus, să fie animate de o intenție sinceră și loială; buna-credință se prezumă (*bona fides praesumitur*).

În doctrină, s-a exprimat punctul de vedere conform căruia buna-credință este un concept complex în care faptele psihologice se împletesc cu normele morale<sup>1</sup>.

Importanța practică a principiilor enumerate rezidă în:

- interpretarea normelor dreptului civil, atunci când legea este obscură sau primitoare de mai multe sensuri. În astfel de cazuri, organul de jurisdicție trebuie să interpreteze legea în consens cu principiile dreptului civil și nu împotriva acestora;
- suplinirea lacunelor care pot apărea în legislația civilă.

C. În dreptul civil român (ca și în alte ramuri ale dreptului), întâlnim, pe lângă principiile generale ale acestei ramuri de drept, și **principii ale unei ori unor instituții de drept civil**.

Aceste principii sunt *idei de bază ce se aplică fie numai în privința unei instituții, fie în două sau mai multe instituții ale dreptului civil*. Prin urmare, ele au o vocație mai redusă decât principiile generale ale dreptului civil care, cum arătam, au o vocație generală, ele privind toate instituțiile dreptului civil.

Regăsim asemenea principii în cadrul diferitelor instituții de drept civil, precum:

- principiul consensualismului<sup>2</sup>, care privește forma actului juridic civil;
- principiul forței obligatorii<sup>3</sup> (*pacta sunt servanda*, adică convențiile trebuie respectate);

<sup>1</sup> A se vedea D. Gherasim, *Buna-credință în raporturile juridice civile*, Ed. Academiei, București, 1981, p. 7-18.

<sup>2</sup> Așa de pildă, în principiu, vânzarea este un contract consensual, putând fi încheiat prin simplul acord de voință al părților (*solo consensu*, de la adv. lat. *solum* – sau *tantum* – numai, doar), fără îndeplinirea vreunei formalități.

Prin excepție de la principiul consensualismului, în cazurile special prevăzute de lege, vânzarea devine un contract solemn (de exemplu, terenurile pot fi înstrăinate, sub sancțiunea nulității absolute, numai dacă actul a fost încheiat în formă autentică).

<sup>3</sup> Pornind de la prevederea art. 1270 alin. 1 C. civ. – „*Contractul valabil încheiat are putere de lege între părțile contractante*” – putem defini principiul forței obligatorii ca fiind *acea regulă potrivit căreia actul juridic legal încheiat se impune autorilor sau autorului actului întocmai ca legea*. Altfel spus, actul juridic civil este obligatoriu, iar nu facultativ. Pentru actele bilaterale (contractele), principiul forței obligatorii se exprimă și în formula, larg răspândită în doctrină, potrivit căreia „contractul este legea părților”.